

Tinh thần nhập thế của Phật giáo Việt Nam trong thời kỳ đổi mới

ISSN: 2734-9195 16:05 14/11/2025

Sau khi đất nước ta giành được độc lập và lập nên một chế độ dân chủ mới thì đạo Phật càng có điều kiện để đảm bảo phát triển cũng như thể hiện rõ nét hơn tinh thần nhập thế của mình trên mọi phương diện.

Tác giả: **TS. Trần Thị Quang Hoa (1) - Đại Đức ThS. Thích Tâm Nguyễn (2)**

Tham luận tại Hội thảo khoa học "Đạo Phật Với Cách Mạng Việt Nam" tổ chức ngày 25/08/2025, tại chùa Quán Sứ, Hà Nội

1. Đặt vấn đề

Thời kỳ đổi mới của đất nước ta gắn liền với sự đổi mới trên mọi mặt trong đó có đổi mới về sự nhìn nhận và quản lý tôn giáo. Sự cởi mở về chính sách và sự phát triển của kinh tế - xã hội đã tạo điều kiện cho các tôn giáo phát triển thuận lợi trong đó có đạo Phật. Cũng chính trong bối cảnh đó, đạo Phật đã có sự chuyển biến mạnh mẽ nhằm phù hợp hơn với thời cuộc và đã có những đóng góp to lớn cho công cuộc đổi mới. Tinh thần “hộ quốc, an dân” càng trở nên sâu sắc hơn trong đời sống Phật giáo và tạo ra những giá trị to lớn không chỉ cho đạo Phật mà cho cả dân tộc. Hơn thế nữa, chính tinh thần nhập thế này lại là nền tảng cho đạo Phật ngày càng phát triển theo cả chiều rộng lẫn chiều sâu, trở thành một tôn giáo có sức ảnh hưởng lớn trong đời sống xã hội. Có được những thành quả này không phải là một sớm, một chiều mà nó chính là thành quả của cả một quá trình Phật giáo Việt Nam đồng hành cùng dân tộc trong suốt chặng đường lịch sử cận hiện đại. Sự gắn bó Dân tộc - Đạo pháp - Chủ nghĩa xã hội đã trở thành mạch nguồn cho sự phát triển đạo Phật nói riêng và công cuộc xây dựng đất nước nói chung.

2. Khái niệm nhập thế và tinh thần nhập thế của đạo Phật trước thời kỳ đổi mới

“Nhập thế” là bản chất của đạo Phật và đã xuất hiện từ rất sớm trong các đại tạng kinh. Hiểu một cách chung nhất đạo Phật nhập thế nghĩa là “đạo Phật dẫn thân”, “đạo Phật vào đời” hay “đạo Phật nhập cuộc” (3). Sau này nó trở thành tâm thế của đạo Phật trong quá trình tồn tại và phát triển của mình. Phật giáo vào Việt Nam từ rất sớm và trở thành một trong những tôn giáo có sự ảnh hưởng lớn đến đời sống chính trị, văn hóa xã hội của người Việt. Sự hòa nhập này đã phản ánh tinh thần nhập thế của đạo Phật rất cao và trở thành một trong những đặc trưng rất lớn của sự phát triển của Phật giáo. Ngay từ thời kỳ Pháp đặt ách đô hộ lên đất nước vào giữa thế kỷ XVIII, đạo Phật cũng đã vận dụng triết lý từ bi, cứu khổ, cứu nạn của mình vào trong đời sống nhằm hòa trung vào phong trào yêu nước của nhân dân ta thời kỳ đó. Nhiều nhà sư đã trở thành chiến sĩ yêu nước và “nhiều chùa chiền đã trở thành cơ sở hoạt động của các lực lượng yêu nước chống Pháp, trở thành trung tâm liên lạc của các cuộc vận động yêu nước, các cuộc khởi nghĩa” (4). Xu hướng nhập thế này cũng đã mở đầu cho một thời kỳ mới - thời kỳ Phật giáo đồng hành cùng cuộc cách mạng giành độc lập dân tộc và xây dựng chủ nghĩa xã hội của dân tộc.

Hình mang tính minh họa (ảnh: Thường Nguyên)

Sau khi đất nước ta giành được độc lập và lập nên một chế độ dân chủ mới thì đạo Phật càng có điều kiện để đảm bảo phát triển cũng như thể hiện rõ nét hơn tinh thần nhập thế của mình trên mọi phương diện. Trước hết với tinh thần dân chủ, đạo Phật cũng như nhiều tôn giáo khác đã được đảm bảo quyền phát triển của mình thông qua sự ghi nhận trong Hiến pháp và pháp luật. Hiến pháp đầu tiên năm 1946 quy định tại điều thứ 7, điểm 1 đó là: “Nhân dân có quyền tự do tín ngưỡng”. Điều này không chỉ thể hiện tính chất dân chủ về mặt tôn giáo mà

nó còn thể hiện quan điểm của Đảng và Nhà nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa đã coi tôn giáo là một trong những lực lượng của khối đại đoàn kết dân tộc chứ không phải là đối tượng lợi dụng nhằm chia rẽ đồng bào có đạo và không có đạo như trước đây thực dân Pháp đã từng làm. Đây là chính sách nhất quán của Đảng và Nhà nước ta từ sau cách mạng tháng Tám đến nay.

Trên cơ sở đó, đạo Phật đã có sự phát triển và gắn bó chặt chẽ hơn với công cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc và xây dựng chế độ mới. Trong thời kỳ kháng chiến chống Pháp, đạo Phật đã đồng hành trong khối đại đoàn kết toàn dân tộc, tạo nên sức mạnh khổng lồ góp phần vào thành công của kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ. Nhiều phong trào do Đảng và Nhà nước phát động đã được giới tu sĩ, bà con Phật tử tham gia sôi nổi như các phong trào hũ gạo cứu đói, quỹ Nam Bộ kháng chiến, quyên góp tiền ủng hộ đoàn quân Nam tiến... Bên cạnh đó, các chùa chiền đã trở thành cơ sở cách mạng, nuôi giấu cán bộ, cung cấp lương thực... Ngay Hồ Chủ Tịch trên đường rút lên Tây Bắc chuẩn bị cho toàn quốc kháng chiến, Người đã đến chùa Trầm và đọc thơ chúc Tết đồng bào và sau đó đã có thời gian Người lưu lại chùa Thầy (huyện Quốc Oai, Hà Tây cũ) để vừa tránh sự truy đuổi của địch vừa tiếp tục chỉ đạo kháng chiến (5). Nhiều nhà sư theo tiếng gọi của đất nước đã cởi áo cà sa để nhập ngũ tham gia vào cuộc kháng chiến vĩ đại hoặc tham gia vào phong trào xóa mù chữ, chấn hưng nền văn hóa nước nhà. Chính tinh thần nhập thế này đã “âm thầm giữ gìn đạo mạch trong cơn binh lửa và ủng hộ Chính phủ kháng chiến Hồ Chí Minh” (6).

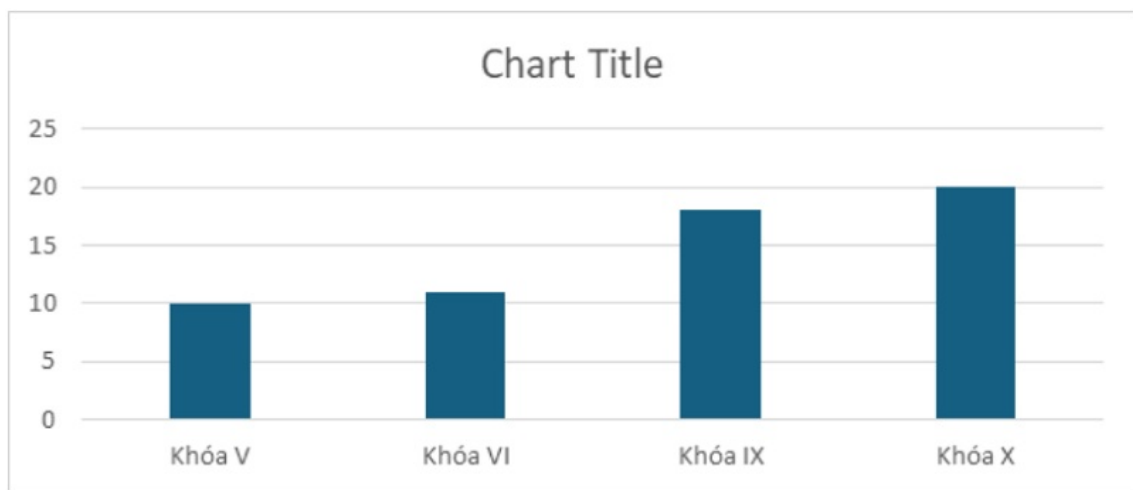
Đến thời kỳ kháng chiến chống Mỹ, Phật giáo một lần nữa đã trở thành ngọn đuốc tâm linh góp phần vào công cuộc giải phóng dân tộc, thống nhất đất nước. Thời kỳ này khi đất nước bị chia cắt thành hai miền, Phật giáo đã tiếp tục có những đóng góp phù hợp với điều kiện hoàn cảnh cho cuộc kháng chiến. Ở miền Bắc, Phật giáo vẫn tiếp tục vận động các tầng lớp Phật tử đóng góp sức người, sức của ủng hộ tiền tuyến và xây dựng hậu phương vững chắc. Còn ở miền Nam do chịu sự đàn áp tàn bạo của chính quyền ngụy quân, ngụy quyền, các nhà sư cùng với Phật tử đã xuống đường biểu tình chống đối lại chính sách này. Sự kiện Hòa thượng Thích Quảng Đức vị pháp thiêu thân để phản đối chính sách đàn áp Phật giáo không chỉ làm thế giới nhận thức rõ hơn về tính chất phản động của chính quyền Mỹ - Diệm mà còn góp phần thức tỉnh tinh thần yêu nước và đoàn kết dân tộc. Hồ Chí Minh cũng đã rất cảm động và đánh giá cao về sự kiện này nên Người đã gửi lời tuyên dương đến Đại hội Phật giáo: “Đồng bào Phật giáo cả nước, từ Bắc đến Nam, đều cố gắng thực hiện lời Phật dạy là: “Lợi lạc quần sinh, vô ngã vị tha”. Chúc toàn thể Tăng, Ni và đồng bào Phật giáo góp phần xứng đáng trong sự nghiệp xây dựng nước Việt Nam hòa bình, thống nhất, độc lập, dân chủ và giàu mạnh” (7).

Sau khi giành thắng lợi trong cuộc kháng chiến chống Mỹ, thống nhất đất nước, Phật giáo Việt Nam đã có điều kiện hơn để thống nhất về tổ chức từ Bắc vào Nam và trở thành cầu nối hòa hợp dân tộc, hàn gắn vết thương chiến tranh và xây dựng nền văn hóa dân tộc. Năm 1981, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã được thành lập trên cơ sở thống nhất của các hệ phái, tổ chức Phật giáo, Giáo hội Phật giáo trong Nam, ngoài Bắc. Trong Đại hội Thống nhất Phật giáo từ ngày 4 đến ngày 07/11/1981, Giáo hội Phật giáo Việt Nam đã thông qua chương trình hoạt động Phật giáo Việt Nam trên phạm vi toàn quốc với 6 điểm trong đó bên cạnh việc nhấn mạnh về tinh thần hòa hợp các hệ phái Phật giáo, hoằng dương Phật pháp và hoằng dương chính pháp, thiết lập chương trình đào tạo và giáo dục tăng, ni thì Phật giáo Việt Nam cũng xác định nhiệm vụ của mình đối với xã hội đó là phát huy và giáo dục tinh thần yêu nước, đoàn kết trong đạo Phật cũng như xây dựng kinh tế nhà chùa vừa là “giải quyết đời sống cho mình vừa là góp phần lợi ích thiết thực cho xã hội” (8). Có thể nói đây chính là tiền đề quan trọng để Giáo hội Phật giáo Việt Nam tiếp tục phát huy tinh thần “hộ quốc, an dân” trong tình hình mới. Sự thống nhất này cũng là minh chứng rõ nhất cho tâm thế nhập thế của đạo Phật phù hợp với yêu cầu đặt ra của thực tiễn xã hội.

3. Tinh thần nhập thế của đạo Phật trong thời kỳ đổi mới

Bước vào thời kỳ đổi mới, Đảng và Nhà nước đã có sự cởi mở trong nhìn nhận và đánh giá về vai trò của tôn giáo đối với khối đại đoàn kết nói riêng và sự nghiệp cách mạng nói chung. Trên cơ sở đó, Đảng đã đưa ra nhiều chỉ thị, Nghị quyết về vấn đề dân tộc, tôn giáo tiêu biểu là Nghị quyết số 24 - NQ/TW của Bộ Chính trị (tháng 10/1990) về tăng cường công tác tôn giáo trong tình hình mới. Trên cơ sở đó, Hiến pháp năm 2013 đã một lần nữa khẳng định về quyền tự do tôn giáo và để đảm bảo khung pháp lý cho các hoạt động tôn giáo được tôn trọng bảo vệ, Đảng và Nhà nước đã ban hành Luật tín ngưỡng, tôn giáo năm 2016. Trên cơ sở này, cùng với đường hướng hành đạo “*Đạo pháp - Dân tộc - Chủ nghĩa xã hội*”, tinh thần nhập thế của đạo Phật đã được thể hiện sâu rộng trên tất cả các mặt của đất nước từ chính trị, kinh tế cho đến văn hóa, xã hội.

Về *chính trị*: Giáo hội Phật giáo Việt Nam là một thành viên của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam một nhân tố quan trọng trong hệ thống chính trị Việt Nam, điều đó đảm bảo Giáo hội có thể bảo vệ quyền và lợi ích chính đáng của các Tăng, Ni và Phật tử đồng thời góp phát huy tinh thần đại đoàn kết toàn dân tộc cho sự nghiệp đổi mới của đất nước. Biểu đồ sau đây cho thấy sự tham gia ngày càng sâu rộng của Giáo hội Phật giáo Việt Nam trong Mặt trận Tổ quốc Việt Nam cũng thể hiện rõ nét tinh thần nhập thế của đạo Phật trong bối cảnh đổi mới.

Biểu đồ về số lượng chức sắc, đại diện Phật giáo tham gia Trung ương Mặt trận Tổ Quốc Việt Nam qua các khóa

Nguồn: các tác giả tự tổng hợp (9)

Với tinh thần “tôn giáo luôn đồng hành, vì sự phát triển của dân tộc”, Giáo hội Phật giáo đã luôn động viên, tạo điều kiện để các tu sĩ tham gia vào các hoạt động chính trị như bầu cử, ứng cử, tham gia đóng góp ý kiến xây dựng các văn bản pháp luật. Nhiều chức sắc trong Giáo hội Phật giáo đã được nhân dân tín nhiệm bầu cử và trở thành đại biểu Quốc hội và Hội đồng nhân dân các cấp. Các Đại biểu Quốc hội, đại biểu Hội đồng nhân dân các cấp là chức sắc của Phật giáo đã thực hiện tốt vai trò của mình là những cánh tay nối dài, giúp đem tiếng nói của đông đảo nhân dân và tín đồ Phật giáo góp ý vào các nghị quyết và văn bản luật pháp quan trọng của Quốc hội và Hội đồng nhân dân các cấp (10).

Về kinh tế: Tuy không phải là một tổ chức tham gia trực tiếp vào quá trình sản xuất của xã hội nhưng trên tinh thần “có thực mới vực được đạo”, nhiều cơ sở thờ tự đã có những hình thức sản xuất kinh tế phù hợp với giáo lý đạo Phật đồng thời đảm bảo sinh kế cho các tu sĩ trong chùa. Mới đây nhất là hình thức livestream của một nhà sư giúp bán các sản phẩm của bà con địa phương tại Bắc Kạn đồng thời đem lại chút nguồn lợi đảm bảo sinh hoạt cho nhà chùa cũng đã thể hiện tinh thần nhập thế trong lĩnh vực này. Nhiều chùa có quỹ đất rộng đã tiến hành mở rộng sản xuất các sản phẩm nông nghiệp đem bán ra thị trường đảm bảo nguồn nuôi dưỡng cho các hoạt động Phật sự của nhà chùa. Nhìn một cách rộng mở thì việc xây dựng và tu tạo các ngôi chùa và cơ sở thờ tự Phật giáo trong cả nước thời gian qua cũng là một kênh tạo công ăn việc làm cho rất nhiều lao động, góp phần tạo sự ổn định cho xã hội. Nhiều làng thủ công mỹ nghệ đã hồi sinh và phát triển nhờ vào việc cung ứng sản phẩm cho các ngôi chùa như làng nghề đúc đồng Ý Yên, làng nghề đúc đồng Đại Bái, làng nghề tạo tượng Phật Sơn Đồng... Nhiều ngôi chùa trở thành thắng cảnh nổi tiếng đã thu hút khách du lịch thập phương cũng là đóng góp lớn cho kinh tế nước nhà.

Hình mang tính minh họa (ảnh: Thường Nguyên)

Về văn hóa, xã hội: Từ rất lâu, triết lý Phật giáo đã ngấm sâu vào đời sống của người Việt Nam và trở thành nền tảng văn hóa tinh thần của dân tộc trong quá khứ cũng như trong hiện tại. Các giá trị đạo đức như lòng từ bi, hỷ xả, vô ngã, vị tha, hướng con người đến lối sống thiện lành, hòa ái của đạo Phật vẫn được coi là sợi chỉ đỏ trong bối cảnh toàn cầu hóa, hiện đại hóa hiện nay. Theo điều tra về giá trị Việt Nam thực hiện trong Chương trình nghiên cứu lý luận chính trị giai đoạn 2011-2015 của Hội đồng Lý luận Trung ương thì rất nhiều giá trị truyền thống người Việt Nam đang được tiếp tục bảo tồn trong đó có nhiều giá trị có nguồn gốc từ Phật giáo như: lòng biết ơn, lòng hiếu khách, tính trọng tình, đa cảm, sức chịu đựng, nhẫn nại, tính hiếu hòa, bao dung, lòng nhân ái, thương người... và được coi là những giá trị sẽ cần phải phát huy để tạo ra sự phát triển bền vững trong tương lai (11). Từ phía mình, bằng nhiều chương trình hành động trong suốt thời kỳ đổi mới, Phật giáo Việt Nam vẫn đang bền bỉ xây dựng các giá trị đạo đức thông qua các hoạt động Phật sự phong phú như: tổ chức các khóa tu, hoạt động hướng dẫn cư sĩ Phật tử, sinh hoạt Gia đình Phật tử, các hoạt động tâm linh như lễ Vu lan báo hiếu, lễ hằng thuận, lễ cầu siêu... Các cơ sở thờ tự, các chùa chiền được tiếp tục bảo tồn, duy tu cũng chính là các di sản văn hóa vật thể rất đặc sắc tiếp tục phát huy giá trị đối với nền văn hóa nước nhà.

Về xã hội: Đây là lĩnh vực thể hiện sự đóng góp to lớn nhất cũng như thể hiện sâu sắc tinh thần nhập thế của đạo Phật vì hoạt động xã hội là một trong 4 trụ cột hoạt động chủ yếu của Giáo hội Phật giáo Việt Nam (12). Một trong những

nguyên tắc nền tảng của Phật giáo là lấy con người làm gốc. Với trách nhiệm “phổ độ chúng sinh”, “phụ vụ chúng sinh cũng là cúng dường chư Phật”, Phật giáo đã rất chú trọng các hoạt động từ thiện xã hội. Do đó ngoài các phong trào xã hội do Mặt trận Tổ Quốc Việt Nam phát động được Giáo hội Phật giáo ủng hộ rất nhiệt tình thì trong Phật giáo còn có rất nhiều phong trào mang ý nghĩa và ảnh hưởng sâu sắc đối với xã hội.

Tiêu biểu như việc xây dựng các Tuệ Tĩnh Đường, cô nhi viện, nhà dưỡng lão, các cơ sở dạy nghề, các lớp mẫu giáo tình thương, trung tâm nuôi dưỡng, chăm sóc người nhiễm chất độc màu da cam, câu lạc bộ dưỡng sinh, xây dựng tình nghĩa, nuôi dưỡng bà mẹ Việt Nam anh hùng, trợ cấp học sinh, sinh viên nghèo hiếu học, xây dựng đường xá, trường học...Ngoài ra mỗi khi có thiên tai bão lũ gây ra những hậu quả to lớn thì rất nhiều tăng, ni, phật tử đã tổ chức các cuộc cứu trợ hết sức thiết thực cho các đồng bào bị ảnh hưởng. Những vấn đề nhức nhối trong xã hội cũng được đạo Phật hết sức chú trọng chung tay cùng giải quyết vấn đề như thành lập cơ sở nuôi người lây nhiễm HIV/AIDS và thành lập các trung tâm tư vấn HIV/AIDS, tuyên truyền về an toàn giao thông nhằm giảm thiểu rủi ro về tai nạn giao thông.... những hoạt động này không chỉ thể hiện sâu sắc sự thấm nhuần giáo lý đạo Phật của các Tăng, Ni, Phật tử mà còn tạo hiệu quả rất lớn góp phần ổn định xã hội cũng như đóng góp cho công cuộc đổi mới đất nước từ sau đại hội VI (13).

Có thể nói, tinh thần nhập thế của đạo Phật thể hiện rất phong phú và sâu sắc trên nhiều phương diện, lĩnh vực của cuộc sống. Tuy nhiên trong hoạt động này cũng đang bộc lộ những vấn đề trái chiều không mong muốn cho đạo Phật nói riêng và xã hội nói chung. Như vấn đề các cơ sở từ thiện xã hội do nguồn lực còn hạn chế nên để xây dựng đạt đúng theo tiêu chuẩn về y tế, môi trường... vẫn chưa đạt được như yêu cầu, nhiều hoạt động từ thiện dễ bị kẻ xấu núp bóng lợi dụng, trục lợi, nhiều tăng, ni do bận rộn với các hoạt động xã hội nên thời gian dành cho tu tập cũng bị ảnh hưởng ít nhiều, thậm chí bị lôi kéo vào các hoạt động phi pháp ảnh hưởng đến bộ mặt của Giáo hội... Mặc dù vậy, có thể khẳng định rằng tinh thần nhập thế của Phật giáo đã có những đóng góp vô cùng nổi bật cho công cuộc đổi mới không chỉ góp phần cho việc giải quyết các vấn đề an sinh, xã hội, xã hội hóa giáo dục, y tế mà còn góp phần tăng cường khối đại đoàn kết dân tộc, tạo sức đề kháng trước sự chống phá của các thế lực thù địch muốn lợi dụng tôn giáo để gây chia rẽ dân tộc.

Kết luận

Phát huy tinh thần “hòa quang đồng trần” từ thời Lý, thời Trần, đến thời kỳ hiện đại, Phật giáo Việt Nam đã luôn đồng hành cùng dân tộc trong xây dựng và bảo

vệ Tổ quốc. Điều này trước hết cũng xuất phát từ nhu cầu nội tại của bản thân đạo Phật muốn lan tỏa ánh sáng Phật pháp, khẳng định vị thế của đạo Phật thì phải luôn sát cánh, chung vai, nhập cuộc với đời sống xã hội. Mặt khác, với tinh thần dân chủ, công bằng với mọi chủ thể, tổ chức trong xã hội, trong công cuộc đổi mới, Đảng và Nhà nước luôn tạo điều kiện để đạo Phật và các tôn giáo khác ngày càng phát triển góp phần vào những thắng lợi chung của đất nước. Hiện nay, công cuộc đổi mới của nước ta đang ngày càng đi vào chiều sâu với nhiều thách thức và thời cơ mới. Đặc biệt là những thành tựu của cuộc cách mạng công nghiệp 4.0 đã và đang tác động sâu rộng tới mọi mặt của đời sống xã hội trong đó có đạo Phật. Điều đó càng đòi hỏi hơn nữa sự nhập cuộc của Phật giáo để giữ vững vị thế của mình nhưng không tục hóa và ảnh hưởng từ bên ngoài đến đạo pháp.

Tác giả: **TS. Trần Thị Quang Hoa - Đại Đức ThS. Thích Tâm Nguyên**

Tham luận tại Hội thảo khoa học "Đạo Phật Với Cách Mạng Việt Nam" tổ chức ngày 25/08/2025, tại chùa Quán Sứ, Hà Nội

Chú thích:

- 1) Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQGHN.
- 2) Ủy viên Ban trị sự Giáo hội Phật giáo Thành phố Hải Phòng
- 3) TT.TS. Thích Nguyên Đạt: *Phật giáo Việt Nam nhập thế trong kỷ nguyên công nghệ 4.0 hôm nay*: <https://tnti.vnu.edu.vn/phat-giao-viet-nam-nhap-the-trong-ky-nguyen-cong-nghe-4-0-hom-nay/>
- 4) Phùng Hữu Phú (chủ biên), Đại đức Thích Minh Trí: *Hồ Chí Minh với Phật giáo Việt Nam (1945-1969)*, Nxb Chính trị Quốc gia Hà Nội, 1997, tr.12
- 5) Đỗ Hoàng Linh (2013): *Hồ Chí Minh 9 năm kháng chiến (giai đoạn 1946-1954)*, Nxb Hồng Bàng, Gia Lai, tr.34
- 6) Lê Tâm Đắc: *Phong trào chấn hưng Phật giáo ở miền Bắc Việt Nam (1924-1954)*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2012, tr. 280.
- 7) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tập.14, tr.383
- 8) Nguyễn Thị Minh Ngọc: *Giáo hội Phật giáo Việt Nam từ 1986 đến nay*, Nxb Phương Đông, 2014, tr.70
- 9) Tác giả tổng hợp theo số liệu trong sách Nguyễn Thị Minh Ngọc: *Giáo hội Phật giáo Việt Nam từ 1986 đến nay*, Nxb Phương Đông, 2014, tr.300,301 và số

liệu trên trang web Thông tin điện tử của Mặt trận Tổ quốc Việt Nam (org.vn/hoat-dong/danh-sach-uy-vien-uy-ban-trung-uong-mttq-viet-nam-khoa-x-nhiem-ky-2024-2029-57951.html)

10) Theo số liệu tổng hợp từ Hội đồng Bầu cử quốc gia và Ủy ban Bầu cử các cấp, có 8 chức sắc tôn giáo là ứng cử viên đại biểu Quốc hội khóa XV; 12.679 nhân sự các tôn giáo được lập danh sách chính thức đủ tiêu chuẩn ứng cử đại biểu HĐND các cấp nhiệm kỳ 2021-2026. Riêng trong số nhân sự tham gia ứng cử đại biểu HĐND cấp tỉnh, có 126 chức sắc, chức việc thuộc các tôn giáo: Phật giáo (72 chức sắc, chức việc);

11) GS.TS Phùng Hữu Phú, GS.TS Lê Hữu Nghĩa, GT.TS Vũ Văn Hiến, PGS.TS Nguyễn Viết Thông : Một số vấn đề lý luận – thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam qua 30 năm đổi mới, , Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội 2016

12) Theo Hiến chương của Giáo hội Phật giáo Việt Nam, đạo Phật sẽ chú trọng 4 vấn đề hoạt động chủ yếu gồm: hoạt động Tăng sự, nghi lễ, Hoạt động hoằng dương đạo pháp và giáo dục, hoạt động từ thiện xã hội và hoạt động hướng dẫn Phật tử.

13) Theo báo cáo của Ban trị sự Giáo hội Phật giáo Việt Nam , tổng trị giá các chương trình từ thiện xã hội được Ban Từ thiện xã hội Trung ương và 63 Ban Trị sự các tỉnh thành triển khai trong năm 2023 là 2.106.345.978.000 đồng.

Tài liệu tham khảo:

1] TT.TS. Thích Nguyên Đạt: *Phật giáo Việt Nam nhập thế trong kỷ nguyên công nghệ 4.0 hôm nay*, <https://tnti.vnu.edu.vn/phat-giao-viet-nam-nhap-the-trong-ky-nguyen- cong-nghe-4-0-hom-nay/>

2] Lê Tâm Đắc: *Phong trào chấn hưng Phật giáo ở miền Bắc Việt Nam (1924-1954)*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2012.

3] Đỗ Hoàng Linh (2013): *Hồ Chí Minh 9 năm kháng chiến (giai đoạn 1946-1954)*, Nxb Hồng Bàng, Gia Lai.

4] Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, 2011, tập.14.

5] Nguyễn Thị Minh Ngọc: *Giáo hội Phật giáo Việt Nam từ 1986 đến nay*, Nxb Phương Đông, 2014

6] PGS.TS. Phùng Hữu Phú (chủ biên), Đại đức Thích Minh Trí: *Hồ Chí Minh với Phật giáo Việt Nam (1945-1969)*, Nxb Chính trị Quốc gia Hà Nội, 1997, tr.12

7] GS.TS Phùng Hữu Phú, GS.TS Lê Hữu Nghĩa, GT.TS Vũ Văn Hiến, PGS.TS Nguyễn Việt Thông : *Một số vấn đề lý luận - thực tiễn về chủ nghĩa xã hội và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam qua 30 năm đổi mới*, , Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội 2016